

Celebració del IV Centenari de la Fundació de Llocnou: el projecte de campanes (I)

■ Rafael Garcia Mahiques
Universitat de València

Llocnou de Sant Jeroni celebrarà en l'any 2009 el quart centenari de la seua fundació. Aquesta efemèride es basa en el fet històric de quan en 1609, havent estat expulsats els moros del Rafalet, van ser ocupades les terres de Bonamira per uns nous pobladors, introduïts pel Monestir de Sant Jeroni de Cotalba com a senyor del territori. Així també, van prendre vitalitat unes noves cases vora el Camí Reial, que son les compreses entre l'actual «cantó del pou» i «Església vella» per ambdues bandes del camí. El 8 de desembre d'aqueix any, dia de la Puríssima Concepció, els nous pobladors es fan oficialment càrrec de les corresponents cases i terres d'allò que havia de ser d'endavant el lloch nou de Bonamira, i pel temps Llocnou de Sant Jeroni.

Des de diferents instàncies socials i culturals d'àmbit local, fa ja alguns anys es va prendre consciència de la importància de la celebració i es va voler significar per mig de la posada en marxa d'un projecte popular que, a hores d'ara, està ja pràcticament enllestit. Es tracta del **projecte del campanar**, una empresa que, d'altra banda, pesava sobre Llocnou com una «assignatura pendent». Aquest projecte ha estat dut a terme mitjançant les fases següents: I, fosa de les campanes a partir de l'única campana històrica que Llocnou ha pogut conservar; II, rehabilitació arquitectònica del campanar a partir del projecte de campanes; III, rehabilitació electrònica del joc de campanes i posada en marxa de la «consueta»; i IV, il·luminació artística del conjunt arquitectònic. Acaba de ser inaugurada la rehabilitació electrònica, que ha estat subvencionada per la fundació Pere Compte i sols falta ja la il·luminació, la qual està a càrrec de l'Ajuntament, i serà realitat en cosa de setmanes.

Les campanes, per tant, han estat l'eix vertebrador de tot projecte, que ha suposat la fosa o fabricació de tres noves campanes. Aquestes han hagut d'estar conformades tímbricament i tonal d'acord amb «Gonçal», l'única campana històrica que Llocnou ha conservat i que d'alguna manera defineix el «so de Llocnou», ja que les campanes de cada poble són com l'aigua, sempre particular i diferent a la de tots els altres pobles.

Les campanes constitueixen també objectes destinats primordialment al cult religiós i, per tant, han estat concebudes celebrant la vessant cristiana de l'esdeveniment fundacional. En dit sentit cal entendre el per què cadascuna d'aquestes tres noves campanes porten fos en el seu front no altra imatge que l'escut local, la tradicional creu en la part posterior, i unes inscripcions, o epigrafi, orientada com una acció de gràcies a Déu pels quatre segles de fe, i sense oblidar, com és acostumat quan es fan campanes noves, la dedicatòria a alguna devoció particular.

El projecte sonor: un «acord amb la història»

El nou conjunt de campanes ha estat concebut com un projecte musical que gira a l'entorn de dos paràmetres: primer, voler aprofitar o servir-se de les més modernes tecnologies per tal de crear una sonoritat que harmonitze tímbricament amb l'única campana que la història ens ha permet conservar i, segon, que el conjunt de totes les quatre campanes, la vella o històrica més les tres de noves, conforme un conjunt acordat musicalment.

Pel que respecta al primer assumpte, l'harmonització tímbrica, vol dir que tot el conjunt ha de tindre una mateixa «veu» o timbre. A tal efecte s'ha sotmès a una anàlisi l'antiga campana a fi de reproduir la seua «veu» en les altres tres. És evident que en totes les persones la veu té un timbre concret, qualitat que permet diferenciar-nos, i fa que puguem reconèixer les persones per la seua «veu» o timbre quan, per exemple, parlem per telèfon. En el cas de les noves campanes, hem cregut convenient que aquestes tinguen una veu similar a la de la campaneta vella, ja que estem acostumats a ella i tots la tenim com a molt pròpia.

En allò referent al conjunt acordat musicalment, el segon dels assumptes, vol dir que cada campana té un to o nota musical diferent. Les campanes més grosses solen tindre el to més baix i les més xicotetes més alt. En dit sentit, per poder determinar o definir el to de les noves campanes s'ha tingut també en compte el to de la campana vella a fi de poder posar-les totes en harmonia musical. Açò darrer és molt important, ja que -encara que puga semblar estrany-, mai en cap campanar del nostre entorn fins ara s'ha intentat muntar un acord musical en el conjunt de les campanes. Els campanars valencians, i en general també els espanyols, no disposen les campanes mirant que aquestes estiguen acordades entre elles. En aquest sentit, a Llocnou hem estat innovadors per haver tingut en comte tal qüestió, i açò ens hauria d'enorgullir, encara que siga per poder dir que ací no hem fet una cosa «arreu». Ara bé, s'ha tingut també present que no havíem de fer una cosa diferent en el sentit de desacostumada o poc arrelada en la tradició, ja que també és molt important lligar el nostre campanar al costum general dels campanars dels pobles del País Valencià. La nostra pretensió ací a Llocnou ha estat, d'acord amb el costum de les campanes valencianes, aconseguir un acord musical, cosa no plantejada encara en cap campanar. Es tracta, per tant, d'un projecte de campanes innovador, però absolutament fidel a la tradició i a la història. Unes campanes, en definitiva, «acordades amb la història».

Es pot advertir també la importància que per a tot aquest projecte ha tingut i té la conservació en bon estat de la nostra campana històrica, i que a més aquesta campaneta tinga qualitat. De no haver estat una campana de bona qualitat sonora aquest projecte no hagués tingut sentit, ja que si un «model» no és bo, no paga la pena recolzar-se en ell o prendre'l com a referent en les altres campanes noves. Aquesta campana ens ha ofert una plataforma històrica de referència i en dit sentit s'ha constituït també en la via de retrobament de la sonoritat distintiva i històrica de Llocnou.

En el quadre que presentem a continuació es resumeixen les característiques generals del projecte: la nota musical, el diàmetre i el pes de cadascuna de les noves campanes d'acord amb la proposta de l'empresa holandesa Koninklijke Eijsbouts.

<i>Nom de la campana</i>	<i>Tonalitat musical</i>	<i>Diàmetre de la boca</i>	<i>Pes aproximat</i>
Bonamira	La bemoll 3 ^a octava	960 mm.	568 kg.
Puríssima Concepció	Do 4 ^a octava	760 mm.	276 kg.
Carolina	Mi bemoll 4 ^a octava	640 mm.	168 kg.

Completa el joc la campana històrica, el «Gonçal», la qual data de 1848, que ha estat restaurada per poder-la integrar en el nou conjunt. Les seues característiques de tonalitat, diàmetre i pes son també les següents:

<i>Nom de la campana</i>	<i>Tonalitat musical</i>	<i>Diàmetre de la boca</i>	<i>Pes aproximat</i>
Gonçal	La bemoll 4 ^a octava	480 mm.	77 kg.

En conclusió, qui entén un poc de música, haurà observat que totes les campanes juntes conformen un acord: La bemoll major.

El projecte epigràfic

L'epigrafia de tota campana és un element simbòlic de capital importància. Acompleix el fi principal de donar memòria de fenòmens diversos: esdeveniments, commemoracions, devocions, intencions, persones, etc., és en definitiva un document històric, o una manera de gravar en un objecte resistent i de llarga duració una notícia o missatge. Al respecte les campanes, tal i com la història ha demostrat, són objectes privilegiats. Fins i tot en molts casos, les campanes tenen més duració que els mateixos campanars i les esglésies on s'ubiquen. D'això Llocnou en pot parlar, ja que la campana històrica ha resistit millor el pas del temps que l'església vella -malauradament enderrocada en els anys setanta del passat segle-, i havent subsistit també a la persecució de 1936.

En el present projecte no obstant, l'epigrafia de les campanes, a part de ser una manera de conservar la memòria dels esdeveniments que es volen celebrar, així com de les devocions particulars i dedicatòries pròpies de cada cas, entenem que ha de constituir també una oració que s'eleva a Déu, la qual s'actualitza i es renova cada volta que les campanes alcen el vol per tal de fer-se escoltar per la comunitat. És aquest un element essencial del projecte, tot i que les noves campanes no sols han d'acomplir la seua funció en els actes litúrgics, sinó que a més han de servir per a donar les hores. De fet, i encara que avui això ja s'ha oblidat, en els campanars, tradicionalment, s'han diferenciat sempre les campanes de rellotge d'aquelles que havien de «lloar Déu».

D'acord amb açò, i amb la pretensió de que el vol de les campanes es faça oració, l'epigrafia ha estat disposada com la lletra que ha d'acordar-se amb una música per tal de convertir-se en un cant. Aquesta «lletra» es concreta en l'inici del Salm 43 que, d'acord amb la Vulgata -la versió que Sant Jeroni va fer de la Bíblia- diu així:

DEVVS, AVDIBVS NOSTRIS AVDIVIMUS, PATRES NOSTRI ANNVNTIAVERVNT NOBIS: OPVS QVOD OPERATVS ES IN DIEBVS EORVM, ET IN DIEBVS ANTIQVIS. MANVS TVA GENTES DISPERDIDIT, ET PLANTASTI EOS; AFFLIXISTI POPVLOS ET EXPVLISTI EOS. NEC ENIM IN GLADIO SVO POSSEDERVNT TERRAM. ET BRACHIVM EORVM NON SALVAVIT EOS; SED DEXTERA TVA ET BRACHIVM TVVM, ET ILLVMINATIO VVLTVS TVI, QVONIAM COMPLACVISTI IN EIS (PSAL. 43).

La traducció que millor s'aproxima a expressar l'esperit d'allò que realment volem que comuniqui pot ser aquesta:

OH DÉU! AMB ELS NOSTRES OITS HEM SENTIT; ELS NOSTRES PARES ENS VAN CONTAR L'OBRA QUE VAS FER EN ELS SEUS DIES, EN TEMPS ANTIC. LA TEUA MÀ VA DESPOSEIR POBLES I TU ELS VAS PLANTAR A ELLS; VAS AFLIGIR POBLES I ELS VAS EXPEL·LIR. CERT QUE NO ES VAN APODERAR DE LA TERRA AMB LA SEUA ESPASA. I EL SEU BRAÇ NO ELS VA DONAR LA VICTÒRIA; SINÓ LA TEUA MÀ DRETA I EL TEU BRAÇ, I LA CLAROR DE LA TEUA MIRADA, PERQUÈ ET VAS COMPLAURE EN ELLS.

Tot aquest text, en la seua versió llatina, es reparteix entre les noves campanes, començant en la més menuda de les tres: «Carolina», continuant per la mitjana: «Puríssima Concepció» i culminant en la grossa: «Bonamira».

L'exègesi o interpretació d'aquesta «lletra», s'ha de realitzar en tres nivells diferents: el nivell literal, el nivell històric i el nivell anagògic. Explique açò. El nivell literal no és altra cosa que allò que conta literalment la Bíblia. El salmista dona ací gràcies a Déu per haver estat donada al poble d'Israel la terra promesa. Els israelites, com és sabut, després de l'etapa d'esclavatge a Egipte, es van establir de nou en la terra promesa. Per a tal efecte els diferents pobles que ocupaven la terra van ser desposseïts. Déu va concedir la terra al poble d'Israel sense que aquests haguessen de lluitar, ja que va ser la mà dreta i el braç del mateix Déu, i també per la claror de la seua mirada, qui va propiciar la victòria.

En el nivell històric cal posar en paral·lel el poble d'Israel amb el poble de Llocnou, que és constituït com un nou poble d'Israel. Els nostres avantpassats, arran de l'expulsió morisca, van fer ocupació del terme i cases de Bonamira, de la mateixa manera que els israelites van rebre de Déu la «terra promesa». La fundació de Llocnou fou en realitat una reocupació, havent estat desposseïts anteriorment els moriscs. Les campanes proclamen una acció de gràcies dels llocnouïns per haver rebut de Déu aquesta «terra promesa».

El nivell anagògic és el nivell de la interpretació universal de l'Església. Aquestes paraules, que en el seu context bíblic es refereixen a l'establiment dels israelites en la terra promesa per obra de Déu, d'acord amb l'exègesi tradicional de l'Església, s'entén una professió de fe. La terra promesa no és altra cosa que l'esperança en la salvació propiciada per Jesucrist en l'acte de la Redempció.

Aquestes tres coses són, per tant, allò que de forma perenne i en el seu sentit més íntim proclamaran les campanes cada volta que aquestes s'alcen en vol.

Aquest text ocupa el registre, o franja, de la part baixa de la campana. Damunt d'aquest, un segon registre presenta una altra inscripció, en valencià, corresponent a la dedicatòria de cadascuna de les campanes, i ja en el llom, un tercer registre, un text comú a les tres campanes proclama el motiu de la celebració -la fundació de Llocnou- així com la indicació, en llatí, de la foneria i l'any de la fosa. En el centre es disposa en relleu l'escut de Llocnou. El conjunt de l'epigrafia de cada campana es pot observar en els següents quadres:

Carolina

Inscripció superior:

+ LLOCH NOU DE BONAMIRA 1609 * 2009 LLOCNOU DE SANT JERONI + EIJSBOUTS ASTENSIS ME FECIT ANNO MM.

Inscripció inferior 2:

+ AMB EL NOM DE "CAROLINA", LA FAMÍLIA GARCIA MAHIQUES, RENOVADA EN GARCIA MARCO I MESTRE GARCIA, LA DEDICA AL SAGRAT COR DE JESÚS.

Inscripció inferior 1:

+ DEVS, AVDIBVS NOSTRIS AVDIVIMVS, PATRES NOSTRI ANNVTIAVERVNT NOBIS: OPVS QVOD OPERATVS ES IN DIEBVS EORVM, ET IN DIEBVS ANTIQVIS.

Puríssima Concepció

Inscripció superior:

+ LLOCH NOU DE BONAMIRA 1609 * 2009 LLOCNOU DE SANT JERONI + EIJSBOUTS ASTENSIS ME FECIT ANNO MM.

Inscripció inferior 2:

+ AMB EL NOM DE LA "PURÍSSIMA CONCEPCIÓ", LA FAMÍLIA ROSSELLÓ MARTÍNEZ I LA CAPELLA DE MÚSICA HONOREN EL 8 DE DESEMBRE DE 1609.

Inscripció inferior 1:

* MANVS TVA GENTES DISPERDIDIT, ET PLANTASTI EOS; AFFLIXISTI POPVLOS ET EXPVLISTI EOS. NEC ENIM IN GLADIO SVO POSSEDERVNT TERRAM.

Bonamira

Inscripció superior:

+ LLOCH NOU DE BONAMIRA 1609 * 2009 LLOCNOU DE SANT JERONI + EIJSBOUTS ASTENSIS ME FECIT ANNO MM *

Inscripció inferior 2:

+ EL POBLE, EN EL QUART CENTENAR DE LA FUNDACIÓ I AMB EL NOM DE "BONAMIRA", VELL TOPÒNIM, LA DEDICA ALS PATRONS SANT ROC I SANT JERONI.

Inscripció inferior 1:

* ET BRACHIVM EORVM NON SALVAVIT EOS; SED DEXTERA TVA ET BRACHIVM TVVM, ET ILLVMINATIO VVLTVS TVI, QVONIAM COMPLACVISTI IN EIS. (PSAL. 43).

B

